

Het Landschap ben je Zelf

Veranderde burgerparticipatie vraagt om scholing

Het werkproces op de schop. De medewerkers over de kop? Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij veranderen de activiteiten en dus ook de begeleiding van vrijwilligers essentieel. Landschapsbeheer Drenthe ontwikkelde daarvoor een geheel nieuwe werkwijze. Wat betekent dit voor de medewerkers en voor de mensen die wonen, werken, 'vrijwilligen' en recreëren in dat landschap?

— Erik de Gruijter (Landschapsbeheer Drenthe)

> ONDER DE NAAM “Het Landschap ben je Zelf” organiseert het samenwerkingsverband Landschapsbeheer Nederland al enige jaren een symposium voor medewerkers en bestuurders van gemeentes en provincies. Onder dezelfde naam is Landschapsbeheer Drenthe vervolgens een intern en extern traject gestart waarbij de huidige werkwijze van de organisatie 180 graden wordt gedraaid.

Hoe doen we het nu?

De huidige werkwijze is eigenlijk heel klassiek. De overheid heeft geld en beleid, en maatschappelijke organisaties voeren dat beleid uit. Soms starten we zelf projecten waarmee we overheidsbeleid realiseren, soms heeft de overheid een project bedacht, en dat voeren wij dan in opdracht uit. Burgerparticipatie houdt daarbij in dat eigenaren van landschapselementen, gebruikers en bewoners worden betrokken bij de concrete planvorming en de uitvoering. Wij maken de afspraken en begeleiden de uitvoering. Dat spel kennen we al jaren en daar zijn we best goed in.

Een stap verder doen we ook al: de bewoners willen wat, en samen met hen en de overheid bedenken we een plan. Verder werkt het net als de klassieke versie: de overheid is opdrachtgever en betaalt. Landschapsbeheer Drenthe regelt de uitvoering met aannemers, draagvlak en betrokkenheid bij bewoners. Het verschil is dat het initiatief hier ligt bij de bewoners.

De nieuwe benadering

De rijksoverheid heeft echter steeds meer van haar taken gedecentraliseerd en stuurt nu slechts nog op hoofdlijnen en budget. De provincie Drenthe heeft de taak van het rijk overgenomen met bijbehorende middelen die echter te kort schieten voor haar ambities. De gemeentes krijgen meer taken en verantwoordelijkheden, terwijl ook hier de inkomsten teruglopen. De leefomgeving, want dat is landschap in feite, komt steeds lager op de prioriteitenlijst van de overheden.

“Het Landschap ben je Zelf” houdt in dat burgers zelf verantwoordelijkheid voelen en het initiatief nemen voor het beheer en onderhoud

van hun eigen leefomgeving. Maar hoe bereik je dat burgers zelf de handen uit de mouwen te steken of anderszins investeren? Hoe maak je van mensen betrokken initiatiefnemers/bewoners en hoe zorg je dat burgers worden betrokken, ideeën worden ontwikkeld en afgestemd, belangen worden afgewogen en afspraken worden gemaakt. Hoe creëer je urgentie, hoe komen initiatieven tot stand?

Hoe organiseer je dat?

Na de eerste fase van ideeontwikkeling, planning en besluitvorming moeten er vervolgens werkplannen komen. De uitvoering moet georganiseerd en begeleid worden en er moet financiering zijn voor noodzakelijk onderhoud wat niet door vrijwilligers kan worden gedaan. Dwars door dat hele proces loopt bewustwording en bereidheid tot scholing en ontwikkeling. Ontwikkeling van onszelf en van de mensen die geacht worden het werk met kwaliteit te gaan uitvoeren.

Dat betekent nogal wat voor de eigen mensen van Landschapsbeheer Drenthe. Voorheen was er genoeg uitvoeringsgeld voor natuur en landschapsbeheer. Mensen gingen bij Landschapsbeheer Drenthe werken omdat ze betrokken waren bij het landschap en de natuur. De medewerkers waren professionals, boordevol inhoudelijke kennis waarmee we, gedreven door het behoud en de kwaliteit van het landschap en de natuur, werkplannen maakten en de uitvoering regelden. Dingen waar we goed in waren. Omdat resultaatgerichtheid voorop

stond werkten we ook projectmatig en efficiënt. Het vrijwilligerswerk was aanvullend, het gaf ruimte om iets extra's te doen. De motivatie van de vrijwilligers was ook anders. Ze sloten een organisatie of een natuurgebied in hun hart en wilden daar een bijdrage aan leveren. Of ze sloten zich aan bij een bestaande groep omdat dat gewoon leuk en gezellig was. Van de professionals verwachtten (en kregen ze) werkinstructies en als dank en waardering vaak nog cadeautjes of privileges. Er was geen noodzaak en geen behoefte om uitgebreid kennis over te dragen. Niet aan de kant van de professionals en niet aan de kant van de vrijwilligers. Als mensen wisten wat ze moesten doen was het genoeg.

Zelfsturend

Hoe anders is de huidige situatie nu de voormalige vrijwilliger zelf eigenaar en probleemhouder wordt. Dit vraagt om grootschalige kennisovername en een fundamentele verandering in de basishouding en het vinden van een nieuwe balans in het omgaan met bewoners, die nu de nieuwe opdrachtgevers worden en ook de uitvoerders blijven.

Voor bewoners betekent dit dat zij zouden moeten worden opgeleid tot trekkers/mentoren en dat groepen zelfsturend zouden moeten worden. De professionals van Landschapsbeheer Drenthe spelen hierin een belangrijke rol die als volgende stap weer om opleiding en training vraagt. Het opleiden van mentoren vraagt immers om hele andere attitudes en

competenties dan het geven van werkinstructies aan vrijwilligers. Daarnaast blijft er sprake van hele praktische lokale cursussen: landschap lezen, motorzagen, snoeien, veiligheid etc.

Contouren van het parcours

Deze scholing van de eigen medewerkers is vooral bedoeld om te leren hoe je de kracht van bewoners losmaakt en organiseert. Die rol is zo fundamenteel anders en vraagt hele andere vaardigheden, zodat scholing daarin onlosmakelijk verbonden is aan dit hele proces. Dit kan en moet je niet alleen doen. Het samenwerkingsverband Landschapsbeheer Nederland zou een voortrekkersrol hierin kunnen nemen. Landschapsbeheer Drenthe is uit de startblokken voor dit traject. We zijn op weg, maar verwachten vele hindernissen bij het introduceren van deze werkwijze. De contouren van het parcours zijn bekend, maar een plattegrond of marsroute is er nog niet. Creativiteit is gevraagd. We zijn er wel van doordrongen dat deze vernieuwing noodzakelijk is. Het proces past immers in de actuele ontwikkelingen en trends in de maatschappij, en sluit aan op de wensen van actieve en mondige burgers. Hoe dan ook, we gaan iets meemaken. Dan kunnen we het beter ook zelf mee maken.<

*Erik de Gruijter,
e.degruijter@lbdrenthe.nl*

